

ERİŞİLEBİLİRLİK (Özürli Haklarına İlişkin Sorunlar Ve Çözüm Önerileri)

Av. Muammer Aydın
İstanbul Barosu Başkanı

Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi engelli kişiyi " Engelli kişiler, çeşitli engellerle karşılaşmaları halinde diğerleriyle eşit bir şekilde topluma tam ve etkili şekilde katılmalarını engelleyen uzun süreli fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyuşsal sakatlığı olan kişilerdir. " şeklinde tanımlıyor. Bu tanımlamadan da anlaşılacağı gibi "**engelli hakları**" dediğimiz zaman, aslında toplumun büyük bir kesimini ilgilendiren haklardan söz ediyoruz.

01.07.2005 tarihinde yürürlüğe giren özürli Yasaı olarak bilinen 5378 Sayılı Yasa, (Özürli ve Bazı kanun ve Kanun Hükümünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun) aradan geçen dört yılla rağmen engellilerin hayata, istihdama demokratik ve eşit katılıma dönük mekanizmaları kuramamış, uygulamada gerekli iyileştirmeyi sağlayamamıştır. Evde bakım hizmetlerinin, özel ve kaynaştırmalı eğitime ilişkin yasal düzenlemeler uygulamada ortaya çıkan aksaklıklarla kanayan yarayı durduramamış sorunlara yeni sorunlar eklemiştir. Kuşkusuz bunun en büyük nedeni, kanun koyucunun " engellilere karşı ayrımcılığın önlenmesi " perspektifinden, yoksun olması kadar, engelliler için "etkin hak arama mekanizmaları" oluşturamamasıdır.

Türkiye'nin taraf olduğu ve Bakanlar Kurulu tarafından Resmi Gazetede yayınlanarak iç hukukta bağlayıcı niteliğe kavuşan BM Engelli Hakları Sözleşmesinin uygulanmasını sağlamak adına hukukçulara çok iş düşmektedir, Dışişleri Bakanı **Ahmet Davutoğlu**'nun katıldığı Birleşmiş Milletler bünyesindeki 2009 Sözleşme Etkinliği kapsamında düzenlenen törende, Engellilerin Hakları Sözleşmesine ilişkin Türkiye'nin onay belgesini vermesi ile sözleşmenin İhtiyari Protokolü'ne katılma süreci de tamamlanmış oldu. Sözleşmenin İhtiyari Protokolü, kişi ve gruplara sözleşmenin uygulanmasını denetlemek üzere kurulan Engellilerin Haklarına İlişkin Komite'ye, iç hukuk yolları tükendikten sonra başvuru imkânı tanıyor.

Sözleşmenin 4. maddesinde; "*Devletler hiçbir engelliliğe dayanarak hiçbir ayrımcılık yapmadan tüm engelli bireylerin tüm insan haklarını ve temel özgürlüklerini bütünüyle güvence altına almak ve teşvik etmekle yükümlüdür*" denilerek ayrımcılığın önlenmesinde en büyük görevi devletlere vermiştir. Tüm engel gruplarını kapsayan bu sözleşmeyle, engelli çocuklar için ek tedbirler alma, çocuğun üstün yararına öncelik verme ve onlarda kendilerini ifade olanakları oluşturarak, hak bilincinin anlaşılmasını sağlamak gibi yükümlülükler yüklenilmiştir.

Engellinin istihdamında, eğitiminde, erişim ve ulaşımında yaşadığı büyük sorunları hepimiz biliyoruz. Ancak engelli bireyler arasında özellikle doğuştan engelli bireylerde eğitim alamayanların sayısı korkutucudur. Okullardaki mimari engellerin kaldırılmasının yanı sıra gerek eğitimcilerin gerekse diğer çocukların velilerinin engelli dışlayan tutumlarının değişmesi hepimizin toplumca farkındalığımızın artması ile mümkündür. Engellinin İstihdamında yaşanan zorlukların aşılması elzemdir ve öncelikli olmalıdır. Ekonomiye katılamayan her engelli sadece kendisi ve ailesi için değil toplum için önemli bir sorundur. Lütfeden yaklaşım biçimleri, yasal zorunluluk nedeniyle en basit İşlerde görevlendirme, diğer çalışanlarla eşit ücret politikaları uygulamama, kariyerde fırsat eşitliği oluşturamama, duyarsız yetkili personellerin haksızlığına maruz bırakma, engellileri ötekileştirmek ve ayrımcılık yapma iş Kanunu'nu ve İnsan Haklarını ihlal olduğunu unutmamalı, unutturmamalıyız.

Vesayet Hukuku dâhil olmak üzere iç hukukumuzdaki birçok düzenlemeye göre farklı düzenlemelerin getirildiği bu sözleşmenin uygulanmasında biz hukukçulara çok iş düştüğü

açık.

Nitekim kanun koyucunun iç hukukta gerekli düzenlemeleri yapması için geçecek sürede Anayasamızın 90. maddesindeki " Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir... Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır." Şeklindeki düzenlemesi karşısında hukukçuların özellikle bireylerin haklarını savunmakla görevli avukatlara çok iş düşüyor. İstanbul Barosu olarak bu durumun farkındayız ve bunun için de baromuz bünyesinde kurulan Engelli Hakları Komisyonu ile bu mücadele için de yerimizi almış bulunmaktayız.

Yıllardan beri her türlü konuda hukuksal işbirliğini gerçekleştirdiğimiz Galatasaray Üniversitesine bu toplantıdaki ev sahipliği ve katılımı için bir kez daha teşekkür etmek istiyorum. Bu toplantının gerçekleşmesinde emeği geçen Türkiye Omurilik Felçlileri Derneğine de teşekkürü bir borç biliyorum ve toplantının başarılı geçeceğine olan inancımla katılımcılara başarılar diliyorum, ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

(2 Aralık 2009)